

Translating Christianity (University of York, 28.–30. července 2015)

Ecclesiastical History Society (EHS, www.history.ac.uk/ehsoc) je původně britská, dnes mezinárodní vědecká společnost s tradicí sahající až k roku 1961. Když v roce 2011 EHS slavila padesátileté výročí své existence, publikovala Stella Fletcherová více než stostránkovou brožuru, v níž popsala cíle a charakter společnosti i nejdůležitější okamžiky z její historie. V názvu této brožury označila společnost jako *A Very Agreeable Society* — a podle mého názoru plným právem. Z vlastní zkušenosti totiž mohu potvrdit, že EHS je jedna z nejpříjemnějších a nejpřátelštějších organizací tohoto typu, v jejímž středu se ani nově příchozí ze země, která mezi členy zatím není příliš zastoupena, necítí být cizím.

V každém případě je EHS společnost, která si velice zakládá na své otevřenosti. Její každoroční konference (nebo spíše dvojkonference, protože několikadenní letní konferenci na začátku následujícího roku pravidelně doplňuje jednodenní zimní setkání na stejné téma) jsou vždy tematicky zaměřeny na některý aspekt široce pojatých církevních dějin, či spíše dějin křesťanství. Pod slovem *Church* v názvu EHS si totiž nesmíme představovat jen anglikánskou církev (a samozřejmě už vůbec ne jen církev katolickou), ale kteroukoli z křesťanských církví, resp. křesťanství jako takové, a to v nejrůznějších aspektech jeho existence a hlavně ve vztazích k dalším náboženstvím či kultuře a společnosti vůbec. EHS si tedy neklade žádné limity ani ve smyslu konfesním či geografickým, ani časovém. Referát o japonských křesťanech v raném novověku je tak na její konferenci stejně vítaný jako ten o anglikánech v současnosti, vlastně v jistém smyslu i vítanější, neboť ambicí EHS je být skutečně mezinárodním a otevřeným fórem, kde jsou probírány nejrůznější aspekty týkající se křesťanství a jeho pozice ve světě dnes i v minulosti. Účastník z České republiky se tedy naprosto nemusí obávat, že by jeho referát zaměřený na české realie nebyl vítán či nevzbudil žádný ohlas. Naopak, je velmi pravděpodobné, že jeho téma vyvolá, stejně jako témata ostatní, dlouhou a zaujatou diskusi přítomných posluchačů — vlastně musím říci, že i když jsem již na konferencích zažila mnoho podnětných diskusí, snad nikdy nebyly vedeny s tak upřímným zájmem o příslušné téma a snahou probrat jeho nejrůznější relevantní aspekty, a dát tak přednášejícímu co nejlepší zpětnou vazbu, jako tady.

Zatím poslední konference EHS se konala, jak je uvedeno v nadpisu, letos na konci července v Yorku, kde byl jejím milým hostitelem současný prezident EHS Simon Ditchfield, profesor raně novověkých dějin na zdejší univerzitě a přední znalec raně novověkého katolicismu, kultu svatých a dějin liturgie. Téma tohoto ročníku znělo *Translating Christianity*, s podtitulem *Word, Image, Sound & Object in the Circulation of the Sacred from the Birth of Christ until the present day*. Takto široké pojetí tématu bylo umožněno tím, že sloveso *to translate* je v angličtině velice příhodně víceznačné a může být do češtiny přeloženo jak slovy *přeložit* či *překládat*, tak i *transformovat*, *proměnit*, *převyprávět*, *interpretovat*, *přesunout* nebo *přenést*. Mottem konference navíc byl citát z Umberta Eca „Translation is always a shift not between two languages but between two cultures“, referáty se tedy zaměřovaly nejen na problematiku překladu a překládání, tj. na nejrůznější procesy provázející překlad Písma či obecněji přenos křesťanských textů z jednoho jazykového společenství do jiného (geograficky, intelektuálně či kulturně více či méně vzdáleného), ale také na vliv proměn médií na

předávání křesťanské zvěsti (jak nosičů textu od papýru po pdf, tak médií akustických i vizuálních, tj. hudby, obrazů, soch, architektury apod.) či na různé aspekty translace chápané fyzicky, od přenášení ostatků svatých či obecněji transferů různých náboženských artefaktů a procesů přeznačování, které je provázejí, až po problematiku misí, liturgie v národních jazycích či mezináboženského dialogu. Snahou organizátorů přitom bylo nabídnout účastníkům co nejširší škálu témat a přístupů, chronologicky se tedy příspěvky pohybovaly od počátků křesťanství po současnost, geograficky pak zahrnovaly téměř všechny kontinenty. Je ale pravda, že i vzhledem k dějinám EHS byla o něco častěji zastoupena tematika týkající se zemí Commonwealthu, časově byl pak nejvíce preferovaným obdobím raný novověk.

Pokud bych měla zmínit některé zajímavé příspěvky zabývající se raně novověkými tématy, byla by to v první řadě neobyčejně zajímavá úvodní plenární přednáška prezidenta EHS Simona Ditchfielda *Translating Christianity in an Age of Reformations*, zabývající se mj. různými aspekty rekonverze Evropy vlivem zpráv a náboženských artefaktů přicházejících z Nového světa. Podnětné byly ale i mnohé další příspěvky, např. referát Emilie Murphyové *The Translation and Transmission of Women's Writing within (and between) exiled English Catholic Convents in the 17th Century*, představující bohatou překladatelskou činnost anglických řádových sester v exilových konventech v 17. století, vystoupení Jana Machielsena *A Crossdresser across Borders: Protestants and Catholics confronting Pope Joan, c. 1560–1680*, zabývající se recepcí mýtu o papežce Janě mezi raně novověkými protestanty a katolíky, referát Charlotte Methuenové „*I know the letters s-o-l-a are not there*“: *Language and Theology in Luther's Bible translation* o napětí mezi jazykovou a teologickou stránkou Lutherova biblického překladu, příspěvek Silvie Manziové *Everyman's Language: The Communication Techniques of the Church in the Early Modern Age (1545–1644)* o důvodech a důsledcích volby různých jazyků (latiny vs. vernakulárních jazyků) ve vnitrocírkevní komunikaci v daném období, vystoupení Lucy Woodingové *Erasmus and the Politics of Translation in Tudor England* o dopadech anglických překladů Erasmových děl na politický i náboženský život Anglie první poloviny 16. století či referát Cordelie Warrové *Translating Stigmata*, zaměřený na přenosy významů mezi texty a obrazy věnovanými stigmatizovaným svatým, zvláště sv. Františkovi. Mezi vystoupení týkající se raně novověku ostatně patřil i můj referát s názvem *Translating Antichrist in Czech- and German-speaking Lands in the 18th Century* o českých rukopisných překladech tisku *Leben Antichristi* (1. vydání 1682) od německého kapucína Dionysia z Luxemburgu. Z mediivistických témat je pak možno jmenovat např. příspěvek Helen Gittosové *The Use of English in Medieval Liturgy*, poukazující na to, že pohled na středověkou liturgii jako čistě latinskou je zjednodušující a že v ní nelze považovat angličtinu (či obecněji vernakulární jazyky) za zcela periferní, či referát Andrey Radoševicové *Croatian Translation of the Biblical Parts in Medieval Performative Texts* o složitých vztazích tří písem (latinského, hlaholského a cyrilského) a tří jazyků (latiny, chorvatštiny a církevní slovanštiny) ve středověkých kázáních a dialogích pocházejících z území dnešního Chorvatska. Z novějších pak zmiňme alespoň příspěvek Hilary Careyové *Babylon and Bible Translation in Aboriginal Australia*, popisující snahy misionářů, kteří v 19. století pořizovali překlady Bible do jazyků původních obyvatel Austrálie, o zmapování původu těchto národů až k Babylonské věži, jejichž výsledky byly následně využívány ke kategorizaci domorodých kmenů v britském impériu.

Vybrané referáty prezentované na výročních konferencích vycházejí pravidelně v rámci série *Studies in Church History*. Až do nynějška ji vydávalo nakladatelství Boydell & Brewer, od roku 2016 bude vycházet v Cambridge University Press. Jednotlivé svazky zahrnují vždy přibližně 30 studií navzájem propojených tématem příslušné konference. Zatím poslední, 51. svazek, který vyšel v dubnu 2015, sdružuje příspěvky z konferencí konaných v létě 2013 a v zimě 2014. Nese titul *Christianity and Religious Plurality*, zaměřuje se tedy na téma více než aktuální. Ze starších svazků (viz též <http://www.boydellandbrewer.com/store/listCategoriesAndProducts.asp?idCategory=223>) můžeme jmenovat např. *The Church and Childhood* (1994), *The Church and the Arts* (1995), *Elite and Popular Religion* (2006), *Discipline and Diversity* (2007), *Saints and Sanctity* (2011) nebo *The Church on its Past* (2013). Vesměs tedy jde o široce pojatá témata traktující některý z podstatných aspektů křesťanství, pojímaného v širokých kulturně- a sociálněhistorických souvislostech, která mohou zaujmout badatele nejrozličnějších specializací.

Na závěr je třeba zmínit ještě jeden aspekt svědčící o snaze EHS být co nejotevřenější a nejprátelejší jak ke svým členům, tak k dalším badatelům zabývajícím se náboženskou historií. Webové stránky společnosti, které nedávno dostaly novou podobu, zahrnují kromě obvyklých rubrik též poměrně obsáhle vypracované části věnované studentům a začínajícím badatelům, jejichž účelem je poskytnout jim co nejúčinnější pomoc a rady při nelehkých začátcích jejich profesionální kariéry. Zájemci se zde mohou dočíst, jak úspěšně publikovat první studii, jak žádat o stipendium či o práci, jak organizovat konferenci, jak publikovat v Open Accessu, jak se stát dobrým učitelem apod. Pro úspěšné doktorandy a začínající badatele, kteří se účastní konference, jsou dále určeny dvě ceny: *The Kennedy Prize* pro autora nejlepšího referátu předneseného postgraduálním studentem (500 £) a nově vyhlášená *President's Prize* (1 000 £) pro nejlepší studii publikovanou v *Studies in Church History* badatelem, který nezískal titul Ph.D. více než sedm let před konáním konference. Společnost navíc pravidelně pořádá i kolokvia určená speciálně pro postgraduální studenty; to nejbližší se bude konat v Magdalene College v Cambridge 4. března 2016 a není nijak tematicky omezeno, je tedy otevřeno všem příspěvkům doktorandů zabývajících se různými aspekty dějin křesťanství (viz <http://www.history.ac.uk/ehsoc/ehs-postgraduate-colloquium>). Tuto péči o vědecký dorost, bohužel ne vždy úplně samozřejmou v obdobných společnostech, tu zmiňuji proto, že ji považuji za velice důležitou a hodnou ocenění, tím spíš, že podmínky pro začínající badatele v humanitních oborech nelze v posledních letech nejen v Británii považovat za ideální.

Vraťme se však k letošní konferenci EHS. Tři dny, které jsem strávila v Yorku posloucháním příspěvků, účastí v následných diskusích či neformálními debatami při snídani či večeři považuji nejen za neobyčejně příjemné, ale především odborně přínosné. Proto bych chtěla svou zprávu zakončit důležitou informací: následující konference se koná na University of Edinburgh 26.–28. července 2016 pod názvem *Church and Empire*. Myslím, že pro badatele ze země s tak dlouhou a spletitou reformační i protireformační tradicí, jako je ta naše, kde je problematika vztahu církevní a světské moci i dnes vnímána velmi citlivě, je to téma více než inspirativní.